

מראי מקומות - ביצה

ה.

א. ונתקלקלו הלויים בשיר

כ' הפני יהושע, שאין לתמוה דמשום קלקול השיר היו דוחין כל המועדות מקביעתן האמיתי [שהרי נראה החודש בזמנו], דהא גדולה מזו מצינו, דאפי' משום חיבוט הערבה, שאינו אלא מנהג נביאים, דחין כל המועדים, דלא ליקלע ערבה בשבת (וגם משום מתיא וירקיא, וצע"ק למה לא הביאם, ומשמע דס"ל דחידוש טפי הוא מה שדחו משום מנהג נביאים), והיינו משום דמועדים מסורים לב"ה, דכתי' אתם ואפי' מזידין.

ב. ונתקלקלו הלויים בשיר

הק' תוס', למה הי' הקלקול רק בשיר, הרי גם לא היו יכולים להביא קרבן מוסף, משום דכיון דכבר הביאו תמיד של בין הערבים, א"כ אי' בעשה עשה דהשלמה. ותי' דכיון דאפי' אם לא באו עד לאחר תמיד של בין הערבים, מ"מ היו יכולים להביא הקרבן מוסף אח"כ, דשאני היכא דלא אפשר. אולם ע' בחתם סופר שהביא מש"כ הרמב"ם (קידוש החודש ג, ה) שלא ידעו אם להקריב קרבנות, וכקו' תוס'. אולם לכאו' דבריו תמוהים, דבגמ' איתא בפירוש דטעם התקנה הוא משום שקלקלו הלויים בשיר. וע"ש שביאר די"ל דס"ל להרמב"ם דהקריבו הקרבנות מעיקרא על תנאי, ויהיו נקבעים למפרע ע"י השיר שאמרו אח"כ [ע"ש] איך שביאר למה תקנו באופן זה], ושנה א' שהתייאשו מביאת עדים ואמרו שיר של חול, עי"ז נתקלקלו הקרבנות, ע"ש באריכות.

ג. ונתקלקלו הלויים בשיר

ע' בשבט הלוי (ח"א סי' קכח, ב), שהביא מה שהק' המנחת חינוך (ש"א), דלמה נתקלקלו בשיר, ליסמוך על רובא שאין אלול מתעבר, ולימא השיר של ר"ה עכשיו. ותמה השבט הלוי על קו', הרי אפי' אי אמרי' דע"פ רוב יהי' ליום זה דין ר"ה, הרי זהו רק אחר שבאו העדים ויאמרו ב"ד מקודש, אבל כל זמן שעדיין לא באו, אע"פ שחוששין שלא לעשות מלאכה, דלמא יבואו עדים ויעשוהו ר"ה למפרע, מ"מ איך עושין מעשה על סמך זה, דהרי זהו עשיי' למפרע ("מכאן ולהבא למפרע"), וא"כ עכשיו עדיין אין שייך לעשות מעשה עפ"ז (וצ"ע עדיין).

ד. הא לן והא להו

פרש"י, לבני א"י שעושין יום א' מותרת, אבל לדין בני גולה,

שהרי עדיין אנו עושין ב' ימים כבתחלה מפני אותה תקנה ראשונה, ולא משום ספק. ופי' המהר"ם, דמש"כ רש"י דלכני א"י הביצה מותרת, היינו אפי' היכא שעושין ב' ימים, וכגון שלא באו עדים עד יום ל"א, דאז ע"כ היו עושים ב' ימים, רק שאותם ב' ימים היו עושים מספק, לכך הביצה מותרת, דנמצא דיום א' הי' באמת חול. אבל בני בבל עדיין עושין ב' ימים כמו בתקנה הראשונה, שבכל שנה היו צריכים לעשות ב' ימים, משום שמא יבאו עדים אחר המנחה, ואז יהיו הב"ד עושים הב' ימים בקדושה א', ולכך בכל השנים היו צריכים לעשות כן (ואף דעכשיו כבר נתבטל חשש זה, דהא חרב בהמ"ק, אבל כיון דבלא"ה צריכים לעשות ב' ימים, ממילא נוהגים בה כמעיקרא). וע"ע בחי' ר' נחמן בן הרמב"ן דכ' דכיון דכשנהגו ב' ימים בא"י, הי' יום ב' עיקר, דהיינו שהיו מונין המועדים מיום ב', ועכשיו העיקר הוא יום א', לכן אין נוהגים ב' ימים עכשיו שם כמו תקנה דמעיקרא.

ה. הוי דבר שבמנין, וכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו

ע' ברמב"ם (ממרים ב, ב), שכ' דאפי' אם בטל טעם הגזרה, אין מנין אחרון יכול לבטלה אא"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין, ואם גדול בחכמה ולא במנין, או במנין ולא בחכמה, לא מהני. וכ' הכסף משנה דמקור דברי הרמב"ם מסוגיין, ואף דהגמ' לא נקט אלא מנין, חדא מינייהו נקט, וה"ה לאידך. אולם ע' בראב"ד שכ' דיש להק' מהא דכרם רבעי על הרמב"ם, דריב"ז ביטל תקנת הראשונים כיון דבטל הטעם, אע"פ שלא הי' גדול כמותם, אע"כ דמה דאי' בסוגיין דצריך מנין אחר להתירו, אין הביאור דצריך להיות גדול הימנו בחכמה ובמנין. וע' בכס"מ שם דהק' מנין לו להראב"ד שהיו גדולים מריב"ז. עוד העיר על הראב"ד מסוגיא דלעיל לענין ב' ימים טובים של גליות, דמשמע דמלבד הטעם דגזרה, לא היו עושים ב' ימים טובים של גליות עכשיו, והו"ל להגמ' להק' דאין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אא"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין, ולתרץ דשאני התם דהטעם בטל, אע"כ דאין חילוק בזה.

ו. מה טעם כדי לעטר

ואף דאין מוכרים כרם [או נטע] רבעי בשוק, כ' הרע"ב, דמ"מ, כיון שיאכל כל אדם נטע רבעי שלו, ממילא יתמלא השוק שאר פירות ויהי' מעוטר בזה.